

Regeringens proposition

1980/81:113

om ändring i militära rättegångslagen (1948:472);

beslutad den 12 februari 1981.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

HÅKAN WINBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

Om egendom som tillhör eller används av försvarsmakten har gått förlorad eller blivit skadad, får militära befattningshavare ålägga ersättningskyldighet, om förlusten eller skadan inte överstiger 500 kr. I propositionen föreslås att gränsen höjs till 1 500 kr.

**Förslag till
Lag om ändring i militära rättegångslagen (1948:472)**

Härigenom föreskrivs att 58 § militära rättegångslagen (1948:472) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 §¹

Har egendom som tillhör eller nyttjas av försvarsmakten gått förlorad eller blivit skadad och *skall* frågan om ersättning till *kronan* handläggas som militärt mål, *må* ersättningskyldighet åläggas av befattningshavare vid försvarsmakten, *såframt* den förlust eller skada som skall ersättas sammanlagt ej överstiger *femhundra* kronor.

Ersättningskyldighet *må* åläggas den som, då förlusten eller skadan inträffar, är underkastad bestraffningsrätt i disciplinmål eller *eljest* i egenskap av krigsman är förpliktad att *taga* vård om den förlorade eller skadade egendomen.

Om egendom som tillhör eller nyttjas av försvarsmakten *har* gått förlorad eller blivit skadad och frågan om ersättning till *staten* skall handläggas som militärt mål, *får* ersättningskyldighet åläggas av befattningshavare vid försvarsmakten, *om* den förlust eller skada som skall ersättas sammanlagt ej överstiger *ettusenfemhundra* kronor.

Ersättningskyldighet *får* åläggas den som, då förlusten eller skadan inträffar, är underkastad bestraffningsrätt i disciplinmål eller *annars* i egenskap av krigsman är förpliktad att *ta* vård om den förlorade eller skadade egendomen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

¹Senaste lydelse 1976:512.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1981-02-12

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Winberg

Proposition om ändring i militära rättegångslagen (1948:472)

1 Bakgrund

Om egendom som tillhör eller används av försvarsmakten har gått förlorad eller blivit skadad får enligt 58 § militära rättegångslagen (1948:472) ersättningsskyldighet åläggas av en befattningshavare vid försvarsmakten, om den förlust eller skada som skall ersättas inte överstiger 500 kr. En förutsättning är att frågan om ersättning till staten skall handläggas som militärt mål. Ersättningsskyldighet får åläggas den som är underkastad bestraffningsrätt i disciplinmål eller som annars i egenskap av krigsman är skyldig att ta vård om den förlorade eller skadade egendomen. Behörighet att ålägga ersättningsskyldighet tillkommer enligt 59 § den som i disciplinmål har bestraffningsrätt över den ersättningsskyldige. I 62 § stadgas att innan ersättningsskyldighet åläggs skall auditörens yttrande inhämtas dels i frågan om ersättningsskyldighet föreligger, dels om ersättningens belopp. Beslut i ersättningsmål får enligt 64 § överklagas endast av den ersättningsskyldige.

Vid prövning av frågor om ersättningsskyldighet tillämpas bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207).

Närmare föreskrifter om förfarandet då egendom som tillhör försvarsmakten har gått förlorad eller skadats finns i kungörelsen (1948:691) angående den militära rättsvården (militära rättsvårdskungörelsen). I 18 § föreskrivs att undersökning i ärendet skall ombesörjas av den befattningshavare som har behörighet att ålägga ersättningsskyldighet vid den avdelning där förlusten eller skadan har inträffat. Om han finner att staten bör vidkännas förlusten eller skadan, får han enligt 19 § besluta att avskrivna denna om

värdet av det förlorade eller skadade inte överstiger 2 000 kr. Han får också bemyndiga underställda förvaltningsmyndigheter samt vissa andra befattningshavare att besluta om avskrivning av belopp som inte överstiger 200 kr.

Om avskrivning inte beslutas och värdet av det förlorade eller skadade överstiger beloppsgränsen i militära rättegångslagen, skall ärendet hänskjutas till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet, i de flesta fall försvarets materielverk. Någon möjlighet att ålägga ersättningskyldighet i administrativ ordning finns inte i sådana fall. Ersättningsanspråken skall i stället handläggas vid allmän domstol som ett militärt tvistemål.

År 1977 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet en kommitté, militärsvarskommittén (Ju 1977:09) för att se över det militära ansvarssystemet. I direktiven uttalas bl.a. att utformningen av ett nytt ansvarssystem också inverkar på bestämmelserna om handläggning av ersättningsmålen och att kommittén bör undersöka om det finns anledning att behålla möjligheten för militära befattningshavare att ålägga ersättningskyldighet. Kommittén har ännu inte slutfört sitt uppdrag.

2 Försvarets materielverks skrivelse

Försvarets materielverk har i en skrivelse till regeringen den 17 juni 1980 hemställt bl.a. om höjning av den i militära rättegångslagen stadgade värdegränsen för militära befattningshavares rätt att ålägga ersättningskyldighet.

Materielverket föreslår dels att värdegränsen 500 kr. i 58 § militära rättegångslagen höjs till 1 000 kr., dels att värdegränsen 2 000 kr. i 19 § militära rättsvårdskungörelsen höjs till 5 000 kr.

Enligt materielverket har framställningen i första hand till syfte att åstadkomma en höjning av värdegränsen i rättsvårdskungörelsen beträffande möjligheten till avskrivning. En naturlig följd av en sådan ändring är emellertid enligt verket att även gränsen för åläggande av ersättningskyldighet enligt militära rättegångslagen ändras i motsvarande mån. Som närmare motivering för sin framställning hänvisar verket bl.a. till det önskvärda i att ytterligare decentralisera handläggningen av avskrivningsärenden och till att penningvärdet har försämrats sedan värdegränserna senast ändrades.

Verket, som i ärendet inhämtat yttranden från överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna, försvarets civilförvaltning, fortifikationsförvaltningen och försvarets sjukvårdsstyrelse, har med anledning av vad civilförvaltningen anfört ifrågasatt om inte en ändring av 64 § militära rättegångslagen borde övervägas, så att även staten får rätt att överklaga beslut i ersättningsmål. Enligt civilförvaltningen kan nämligen en höjning av värdegränsen i 58 § militära rättegångslagen i förening med stadgandet i 64 § om fullföljdsrätt endast för den ersättningskyldige befaras komma att leda till att det blir ännu färre möjligheter än f.n. att få vägledande rättsliga avgöranden i fråga om skadeståndsskyldighetens omfattning.

3 Remissyttrandena

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgivits av justitiekanslern, riksåklagaren, försvarets rationaliseringsinstitut, riksrevisionsverket, militäransvarskommittén (Ju 1977:09), Sveriges advokatsamfund och Föreningen Sveriges auditörer.

Framställningen om en höjning av värdegränsen i 58 § militära rättegångslagen har i remissyttrandena genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Försvarets rationaliseringsinstitut* påpekar dock svårigheten för den lokala beslutsfattaren att utan vägledande rättsfall tillämpa skadeståndslagen i ersättningsmålen och ansluter sig till materielverkets förslag till ändring av 64 § militära rättegångslagen.

Riksrevisionsverket anser att materielverkets förslag att höja värdegränsen bör genomföras. Den av försvarets civilförvaltning framförda invändningen anser riksrevisionsverket inte vara ett tillräckligt skäl för att avstå från en höjning. *Militäransvarskommittén* erinrar om att det ingår i kommitténs uppdrag att se över förfarandet i ersättningsmålen, däribland de aktuella bestämmelserna. Enligt kommittén kan det dröja innan översynen kan resultera i en ny lagstiftning. Kommittén tillstyrker de föreslagna ändringarna.

4 Föredragandens överväganden

Frågan om höjning av värdegränsen för militära befattningshavares rätt att ålägga ersättningskyldighet var aktuell senast år 1960, då beloppet höjdes från 200 till 500 kr. (prop. 1960:15, 1LU 5, rskr 69). Materielverkets förslag att höja värdegränsen till 1 000 kr. har i stort sett lämnats utan invändningar vid remissbehandlingen. Även jag är, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, beredd att tillstyrka att värdegränsen höjs. En höjning är motiverad redan på grund av förändringarna i penningvärdet. Från rationaliseringssynpunkter är det också angeläget att fler ersättningsfall kan handläggas i en snabbare ordning. Med hänsyn inte minst till den långa tid som har gått sedan gränsen senast ändrades är det dock enligt min uppfattning motiverat att beloppet nu sätts högre än vad materielverket föreslagit. Jag anser att beloppet lämpligen bör höjas till 1 500 kr. Även med den nu föreslagna värdegränsen torde rättssäkerhetssynpunkterna bli tillräckligt tillgodosedda.

Enligt materielverkets mening bör det övervägas att samtidigt göra en ändring av 64 § militära rättegångslagen för att ge staten möjlighet att överklaga avgöranden i ersättningsmål. Samma inställning har försvarets rationaliseringsinstitut redovisat i sitt remissyttrande. Min uppfattning är emellertid att resultatet av militäransvarskommitténs arbete bör avvaktas innan sådana mer ingripande ändringar görs i de bestämmelser som rör ersättningsmålen.

Det kan i detta sammanhang påpekas att frågan om bl.a. värnpliktigas skadeståndsansvar för egendom som de har fått sig anförtrodd ganska nyligen har väckts i riksdagen (mot. 1979/80:144). Denna fråga, som f.n. behandlas av lagutskottet, är av betydligt större omfattning än den justering av en beloppsgräns som nu föreslås. Jag anser inte att det finns anledning att dröja med detta lagstiftningsärende i avvaktan på att den principiella frågan om ersättningsskyldighetens omfattning behandlas.

På grund av det sagda förordar jag att värdegränsen i 58 § militära rättegångslagen höjs till 1 500 kr. Jag avser att senare föreslå regeringen att vidga avskrivningsmöjligheterna enligt militära rättsvårdskungörelsen.

Den föreslagna lagändringen kan enligt min mening inte anses vara av sådan vikt för enskilda eller från allmän synpunkt att lagrådets hörande är påkallat.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till

lag om ändring i militära rättegångslagen (1948:472).

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.